

Materiały
źródłowe

Blok XII

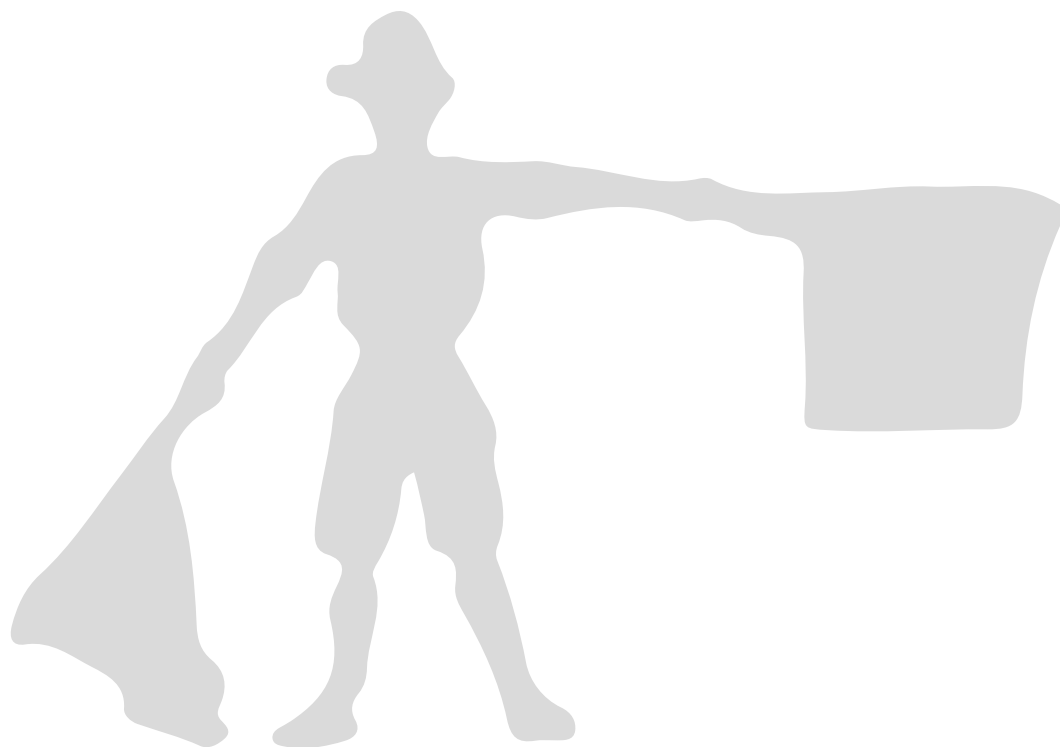
Harcerstwo w służbie Rzeczypospolitej / Zenon Fajger
Materiały źródłowe. Blok XII „Harcerstwo a »Solidarność«”

Zenon Fajger

Materiały źródłowe. Blok XII „Harcerstwo a »Solidarność«”

informacje wstępne:

Materiały źródłowe związane są z próbami przywrócenia ZHP funkcji autentycznej organizacji młodzieżowej pracującej w oparciu o tradycyjne wartości i metodykę. Mogą służyć do zilustrowania procesów odrodzenia życia społecznego w Polsce w okresie tzw. „karnawału »Solidarność«”.

↑
s. 6 powrót: Podst.
programowa
hist. - szk. podst.

↑
s. 7 powrót: Podst.
programowa hist.
lic./tech. zakr. podst.

↑
s. 8 powrót: Podst.
programowa
wos - lic./tech.

Materiał nr 1:

**Deklaracja założycielska Porozumienia Instruktorów
Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego**

DRUHNŹY I DRUHOWIE!

Podejmując służbę instruktorską mieliśmy świadomość tego czym dla nas i dla młodzieży jest Harcerstwo. Jednak działalność nasza, w której pragniemy kontynuować wypracowane w 70-letniej historii Naszego Ruchu ideały, metody działania i styl życia nie znajdują warunków dla ich realizacji. Przytłacza nas zakłamanie, centralizm i akcyjność działań organizacji, stanowiące zaprzeczenie całej tradycji Harcerstwa. Jałowość konferencji instruktorskich, prasy i wydawnictw harcerskich nie sprzyja dyskusjom i inicjatywom. Lekceważenie Prawa Harcerskiego, łamanie zasad statutowych oraz Karty Praw i Obowiązków Instruktora ZHP zachwiało autentyczność wychowawczej atmosfery. Dziś gdy mówi się otwarcie, o źródłach negatywnych zjawisk w życiu społecznym i działa w celu przywrócenia właściwej treści zasadom fundamentalnym, a nadto w poczuciu świadomości, że wiele poczynań naszej organizacji mija się z potrzebami i oczekiwaniami społecznymi, głównie młodzieży – uważamy, że nikt nie może nas zwolnić od troski o przyszłość Harcerstwa w naszym Kraju.

W dniach 25 i 26 października 1980 roku odbyło się w Warszawie spotkanie instruktorów harcerskich z różnych środowisk Polski. Uczestnicy spotkania postanowili połączyć wysiłki wielu środowisk zmierzające do odnowy Harcerstwa. W tym celu stworzono: „POROZUMIENIE INSTRUKTORÓW HARCERSKICH IM. ANDRZEJA MAŁKOWSKIEGO”. [...]

Źródło: *Utworzenie „Porozumienia Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego”*
[w:] KIHAM¹. *Zarys wydarzeń, wybór dokumentów i relacji*,
wyb. i oprac. K. Dende, K. Ostrowski [S. Czopowicz], Warszawa 1987, s. 41.

¹ Skrót nazwy: Kręgi Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego.

Materiał nr 2:

**Oświadczenie Rady Porozumienia Kręgów Instruktorów Harcerskich
im. Andrzeja Małkowskiego¹ w sprawie roty Przyrzeczenia Harcerskiego,
Prawa Harcerskiego i Zobowiązania Instruktorskiego**

W dniu 17.X.81 r. we Wrocławiu odbyła się Zbiórka Rady Porozumienia KIHAM.

W związku z napływającymi pytaniami i uwagami dotyczącymi uchwały Rady Porozumienia KIHAM z 13.IX.br (ws. tekstu Przyrzeczenia Harcerskiego) Rada Porozumienia wyjaśnia:

W dniu 13.IX.81 r. Rada Porozumienia podjęła Uchwałę wzywającą do przyjmowania rot Przyrzeczenia Harcerskiego w brzmieniu: „Mam szczerą wolę, całym życiem pełnić służbę Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłusznym Prawu Harcerskiemu”.

Tekst ten tylko w jednym miejscu różni się od tradycyjnego, historycznego tekstu Przyrzeczenia Harcerskiego, który brzmi: „Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłusznym Prawu Harcerskiemu”.

Uważamy za słuszne dopuszczenie obu tych tekstów. O wyborze decyduje tylko i wyłącznie harcerz i jego rodzice. Świadomy swej roli instruktor stoi na straży dobrowolności wyboru.

Rada Porozumienia widzi konieczność podjęcie szerokiej dyskusji na temat Prawa Harcerskiego i Zobowiązania Instruktorskiego. Wydaje się konieczne wypracowanie tekstu Prawa w duchu zalecanego przez Radę Porozumienia KIHAM tekstu Przyrzeczenia Harcerskiego. Dyskusja musi objąć jak najszersze grono instruktorów, harcerzy, rodziców, całe społeczeństwo. Doprowadzi to do podjęcia właściwych decyzji przez przyszły Walny Zjazd Harcerstwa. [...]

Źródło: Oświadczenie

[w:] *KIHAM. Zarys wydarzeń, wybór dokumentów i relacji*,
wyb. i oprac. K. Dende, K. Ostrowski [S. Czopowicz],
Warszawa 1987, s. 71–72.

¹ Utworzone 26 X 1980 r. Porozumienie Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego, 22 XI 1980 r. zostało przekształcone w Porozumienie Kręgów Harcerskich im. A. Małkowskiego (KIHAM). Statut Porozumienia zatwierdziła po długotrwałych negocjacjach Rada Naczelna ZHP 19 czerwca 1981 r. Najwyższą władzą KIHAM była Zbiórka Pełnomocników, a w okresie między zbiórkami Rada Porozumienia składająca się z 15 do 25 członków. Organem wykonawczym było 3-osobowe prezydium z przewodniczącym, którego funkcję w latach 1980–1982 pełnił hm. Stanisław Czopowicz. Do wiosny 1981 r. KIHAM zrzeszał ok. 1 tys. instruktorów z większości chorągwi.

Materiał nr 3:

**List otwarty Rady Porozumienia KIHAM
do Zjazdu NSZZ „Solidarność”
z 18 września 1981 r.**

Szanowni Delegaci!

Jesienią ubiegłego roku powołaliśmy prawie we wszystkich większych skupiskach harcerskich w Polsce Kręgi Instruktorskie¹, które następnie połączyły się w Porozumienie Kręgów Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego. Za cel obraliśmy naprawę moralną Harcerstwa, tak by w prawdzie i w zgodzie z 70-cioletnią tradycją wychowywać dzieci i młodzież na dobrych i uczciwych ludzi, na prawych, myślących i wolnych obywateli. Instruktorzy, którzy stworzyli Kręgi, już wcześniej, często przez wiele lat, pracowali nad tym by organizacja powołana do wychowywania, miast indoktrynować politycznie i urabiać w uległości – rzeczywiście wychowywała. Prace te nie odnosiły oczekiwanego skutku ponieważ prowadziliśmy je w odosobnieniu, ograniczając się do własnych szczepli i drużyn, nierzadko prawie konspiracyjnymi metodami. Dopiero powstanie autentycznej i niezależnej siły społecznej – NSZZ „Solidarność”² ożywiło nasze nadzieje i wzmocniło siły tak, że mogliśmy zjednoczyć się i z nową mocą upomnieć się o losy polskiej młodzieży. Do naszych szeregów dołączyło wielu młodych instruktorów harcerskich z całego kraju. Kręgi Instruktorskie im. Andrzeja Małkowskiego działają m.in. w Bielsku-Białej, Bydgoszczy, Garwolinie, Trójmieście, Gliwicach, Katowicach, Gorzowie Wlkp., Jaśle, Kaliszu, Krakowie, Kwidzynie, Łodzi, Opolu, Poznaniu, Toruniu, Warszawie, Trzebini, Włocławku, Wrocławiu, Zakopanem i Zielonej Górze. Mają coraz większy wpływ na coraz szersze środowiska młodzieży.

Od samego początku spotkaliśmy się ze zrozumieniem i poparciem „Solidarności”. Z ogromną satysfakcją wspominamy, że to przedstawiciele Rady Porozumienia (będący członkami NSZZ „Solidarność”) prowadzili w styczniu br. rozmowy, a Główną Kwaterą ZHP w imieniu Krajowej Komisji Koordynacyjnej Pracowników Oświaty i Wychowania Związku. Niestety, ustalenia z tych rozmów spotkał podobny los jak i wiele innych porozumień.

W naszej pracy nie identyfikujemy się z władzami Związku Harcerstwa Polskiego i z ich polityką. Prowadzimy niezależną działalność programowo-wychowawczą w oparciu o samodzielnie ustalone i przyjęte kryteria i zasady, wywodzące się z ducha 70-cioletniej tradycji Harcerstwa, a zamknięte w historycznej rocie Przyrzeczenia Harcerskiego:

„Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłusznym Prawu Harcerskiemu”.

Działamy wewnątrz ZHP i w nim od nowa budujemy Harcerstwo, niezależnie czy to się komuś podoba czy też przeszkadza. Nie występujemy z organizacji by nie stracić łączności z szerokimi rzeszami dzieci i młodzieży i nie pozostawić jej zdeorientowanej i nieświadomej. Nie chcemy również w nieprawych rękach, pozostawić uznanych i szanowanych przez społeczeństwo nazw, znaków i symboli, tym bardziej, że Harcerstwo ze względu na swój dorobek wychowawczy oraz powiązanie z losami Polski – jest i musi pozostać własnością ogólnospołeczną. Tak więc, to co się dzieje w Harcerstwie nie jest wewnętrzną sprawą organizacji: ZHP. Jeżeli ktoś będzie musiał opuścić ZHP – to na pewno nie my [...]

Szanowni Delegaci!

Miejcie na uwadze, że pomoc i poparcie NSZZ „Solidarność” może nam zagwarantować nie tylko efekty w naszej pracy, ale w ogóle możliwość działania. Dlatego zwracamy się z gorącą prośbą, byście przyjęli w odpowiednich Dokumentach i Uchwałach, zapis, że: „Związek udziela pełnego poparcia dokonywującym się przemianom w Harcerstwie zmierzającym do wychowania polskich dzieci i młodzieży w prawdzie, niezależności i samorządności...”

Jeszcze raz, podobnie jak w naszym telegramie z dnia 5 września br. przesyłamy Wam wyrazy ogromnej sympatii i jeszcze większych oczekiwań i nadziei.

Pozdrawiamy – naszym harcerskim – Czuwaj!

Źródło: *List otwarty Rady Porozumienia KIHAM do Zjazdu NSZZ „Solidarność”*
[w:] *KIHAM. Zarys wydarzeń, wybór dokumentów i relacji*,
wyb. i oprac. K. Dende, K. Ostrowski [S. Czopowicz], Warszawa 1987, s. 65–66.

¹ Kręgi instruktorskie – jednostka w strukturze organizacji harcerskich, skupiająca instruktorów i starszych harcerzy pełniących funkcje instruktorskie w celu wspierania w realizacji programu.

² NSZZ „Solidarność” – Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” – ogólnopolski związek zawodowy powstały w 1980 r. dla obrony praw pracowniczych, do 1989 r. również jeden z głównych ośrodków opozycji przeciw rządowi Polski Ludowej i komunizmowi.

Materiał nr 4:

**Przemówienie przewodniczącego Krajowej Komisji Koordynacyjnej
Pracowników Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” Romana Lewtaka
wygłoszone 15 marca 1981 r. na VII Zjeździe ZHP w Warszawie**

Szanowni Delegaci, Druhny i Druhowie!

W imieniu nauczycieli i wychowawców zrzeszonych w NSZZ „SOLIDARNOŚĆ”, pragnę przekazać wszystkim uczestnikom VII Zjazdu ZHP serdeczne pozdrowienia oraz życzenia owocnych, szczerych, pożytecznych społecznie obrad, mających na względzie rzeczywiste dobro polskiego dziecka, polskiej młodzieży.

Chciałbym mocno podkreślić, że nie są to pozdrowienia i życzenia grzecznościowe, lecz mają one charakter bardzo osobisty. Stanowimy bowiem – my nauczyciele i wychowawcy oraz instruktorzy i działacze ZHP – bardzo bliskie sobie grupy społeczno-zawodowe ze względu na wspólny cel, jaki chcemy realizować: tym celem jest wychowanie młodego pokolenia Polaków.

Dla dobrego i skutecznego realizowania tego celu musimy zgodnie współdziałać ze sobą, musimy się nawzajem uzupełniać i pomagać sobie. Dlatego nie jest dla nas nauczycieli obojętne, jak działa i rozwija się wychowanie na terenie ZHP; tak samo jak nie jest na pewno obojętne dla ruchu harcerskiego, jak działa i funkcjonuje szkoła polska. W związku z tym musimy się porozumieć w najbardziej istotnych sprawach, musimy przede wszystkim uzgodnić swoje poglądy na podstawowe zagadnienia związane z naszą wychowawczą działalnością.

Temu celowi służy obecna dyskusja, w której chciałbym również zabrać głos jako przedstawiciel nauczycieli, pragnących i dążących do odrodzenia wychowania w naszym kraju w szkole i poza szkołą. Pragnę zasygnalizować – bo nie ma tu czasu na dłuższe wywody – co nas najbardziej obchodzi w ruchu harcerskim w obecnym okresie gwałtownych i głębokich przemian społecznych, jakie zachodzą od sierpnia ubiegłego roku w naszym kraju, które objęły również dziedzinę Oświaty i Wychowania.

Tą najważniejszą sprawą, która nas interesuje w harcerstwie, jest autentyczność ruchu harcerskiego. Nic bowiem nie szkodzi działalności wychowawczej tak bardzo, jak działalność pozorna, nieszczerza, fikcyjna – a więc nieautentyczna. Taka działalność pozorna jest zaprzeczeniem wychowania, ponieważ podrywa zaufanie wychowanków do wychowawców, a przez to niszczy coś, co jest najbardziej w wychowaniu potrzebne: więzi uczuciowe między wychowującymi a wychowanymi.

W ciągu ostatnich dziesięcioleci wiele się, niestety wkładło takich pozornych, czyli antywychowawczych form i poczynań do działalności harcerskiej, o czym mówili tu moi przedmówcy. Ja chciałbym również zwrócić uwagę na niektóre z nich. Taką nieautentyczną, fikcyjną działalnością było przede wszystkim werbowanie do harcerstwa drogą „administracyjnych nacisków” i zwracanie głównie uwagi na ilość, a nie na jakość harcerskiego ruchu związkowego; taką fikcją było pozostawienie zewnętrznych form organizacyjnych oraz znaków i symboli a odrzucenie wielu istotnych treści, które się z nimi łączyły oraz wprowadzenie na ich miejsce nowych, obcych tradycji i duchowi harcerstwa, a także potrzebom wieku dziecięcego i młodzieńczego, treści o charakterze politycznym. Fikcją było też głoszenie wielu, wielu pięknych haseł, jak na przykład hasła tolerancji światopoglądowej, religijnej, a także organizowanie życia harcerskiego, by utrudnić a nawet uniemożliwić dzieciom i młodzieży wierzącej – których jest przecież zdecydowana większość – pójście do kościoła. Było to gwałcenie przekonań młodych ludzi i każdy uczciwy wychowawca nawet bardzo daleki od religijności – stwierdzi, że taka działalność jest antywychowaniem. Bo raz sprzedane dla jakichś zewnętrznych korzyści (dla zabawy, przyjemności, wygody) wewnętrzne przekonania – obojętne jakie by one nie były – czynią człowieka wewnętrznie nieuczciwym, sprzedajnym, bezideowym. Dziś zrobił to z przekonaniem religijnym, jutro zrobi to samo z przekonaniem politycznymi i narodowymi. Z takiej działalności płynęły więc poważne szkody wychowawcze i musimy w sposób zdecydowany im się przeciwstawić. Harcerstwo powinno dbać przede wszystkim o to, by młodzi ludzie byli uczciwi wobec siebie, wobec swoich przekonań, bo tylko wówczas jest nadzieja, że będą oni uczciwi wobec innych i wobec wielkiej sprawy Ojczyzny i swego Narodu.

Źródło: *Przemówienie przewodniczącego Krajowej Komisji Koordynacyjnej Pracowników Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” Romana Lewtaka na VII Zjeździe ZHP*
[w:] *KIHAM. Zarys wydarzeń, wybór dokumentów i relacji*,
wyb. i oprac. K. Dende, K. Ostrowski [S. Czopowicz], Warszawa 1987, s. 87–88.

Materiał nr 5:

**Informacje Wydziału Organizacji Społecznych, Sportu i Turystyki KC PZPR.
Teleks przesłany przez KC PZPR do Komitetów Wojewódzkich
bezpośrednio po zakończeniu VII Zjazdu ZHP w marcu 1981 r.**

VII Zjazd ZHP zakończył obrady w późnych godzinach nocnych 18 bm. – o dzień później niż planowano. Wyniki Zjazdu były pozytywne. Przyjęto trafne dokumenty i wybrano doświadczony zespół kierowniczy. Zjazd przebiegał w dobrej wywarzonej (sic!) atmosferze politycznej.

Do takich wyników Zjazdu przyczyniła się poprzedzająca go praca przygotowawcza podjęta przez kierownictwo Głównej Kwatery i szeroki aktyw organizacji, przez instancje wojewódzkie PZPR. Odbyto szereg narad, spotkań i seminariów w rejonach z udziałem przedstawicieli kierownictwa ZHP, instancji partyjnych i oświatowych. Pozwoliło to przedyskutować wszystkie najistotniejsze problemy i opracować uzgodnione stanowisko delegacji wojewódzkich. Pozytywne znaczenie miał także nieformalny „sztab polityczny” – zespół działaczy partyjnych i ZHP, który miał pieczę nad głównymi, strategicznymi problemami związanymi ze Zjazdem. Na atmosferę wpłynęło również umiejętne kierowanie pracą wszystkich regulaminowych organów Zjazdu. [...]

Należy podkreślić, że w czasie dyskusji nie było bezpośrednich ataków na partię. Próby wniesienia elementów destrukcyjnych atakujących podstawowe pryncypia Związku – polityczność, świeckość, uznanie kierowniczej roli PZPR, podejmowane przez niektórych przedstawicieli Kręgów im. A. Małkowskiego nie zyskały szerszego poparcia. Negatywnie przyjęli delegaci wystąpienie Przewodniczącego KK Koordynacyjnej Pracowników Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” R. Lefftaka (winno być: Lewtaka – przyp. red.), a zwłaszcza oświadczenie KKK uzależniające pomoc finansową dla związku, m.in. na organizację akcji obozowej od apolityczności ZHP. [...] Nie ulega wątpliwości, iż istniała synchronizacja między poglądami zaprezentowanymi przez R. Lefftaka, zwłaszcza w drugim wystąpieniu, a linią postępowania części instruktorów skupionych w kręgach im. A. Małkowskiego. Treść wszystkich podstawowych dokumentów programowych przyjętych przez Zjazd ZHP w pełni odpowiada ideowopolitycznym i wychowawczym pryncypiom organizacji. W wielogodzinnej dyskusji zwłaszcza nad poprawkami do statutu, ujawniły się tendencje do eliminowania sformułowań określających socjalistyczny charakter i socjalistyczne ideały wychowawcze Związku. Próby takie całkowicie się jednak nie powiodły np. – statut przyjęto przy jednym głosie sprzeciwu. W statucie stwierdza się m.in., że „ZHP jest patriotyczno-ideowo-wychowawczą organizacją dzieci, młodzieży i dorosłych wychowujących swych członków w duchu wartości socjalizmu oraz, że jest organizacją świecką”. Stosunek do partii został sformułowany następująco: „ZHP uznaje przewodnią rolę PZPR, wyrażającą się wobec organizacji w inspiracji ideowej”.

W uchwale przyjęto program działania Związku na najbliższe lata. Akcentuje się w nim charakter organizacji i ideał wychowawczy zawarty w prawie i przyrzeczeniu harcerskim, a więc kształtowanie patriotyzmu oraz pracę dla socjalistycznej ojczyzny. W uchwale podkreśla się potrzebę większej samodzielności, odejścia od akcji pokazowych na rzecz rzetelnej pracy w mniejszych naturalnych środowiskach wychowawczych. Zjazd opowiedział się za dokonaniem zmiany nazwy drużyn działających w szkołach ponadpodstawowych – HSPS – na tradycyjną nazwę drużyn starszoharcerskich.

Zjazd przyjął odrębną krótką uchwałę na temat 70-lecia Związku i wyeksponowania w działaniach wychowawczych wartości opartych na bogatych tradycjach harcerstwa, zarówno z okresu wcześniejszego, jak przede wszystkim z okresu Polski Ludowej. [...]

Źródło: *Przebieg VII Zjazdu ZHP*
[w:] *KIHAM. Zarys wydarzeń, wybór dokumentów i relacji,*
wyb. i oprac. K. Dende, K. Ostrowski [S. Czopowicz],
Warszawa 1987, s. 103–104.

Materiał nr 6:

**Oświadczenie Porozumienia KIHAM w sprawie uchwał VII Zjazdu ZHP
sformułowane 12 kwietnia 1981 r. na zbiórce w Bydgoszczy**

[...] Dokumenty przyjęte przez Zjazd niosą wprawdzie zapowiedź pewnych zmian w charakterze organizacji i jej programie, dają jednak niewielką nadzieję na realną naprawę Harcerstwa.

Połowiczność rozwiązań i niejednoznaczność sformułowań powoduje, że podstawą działania Kręgów będzie walka o urzeczywistnienie zadeklarowanych przez Zjazd następujących, kardynalnych zasad Harcerstwa:

1. SAMODZIELNOŚCI I SAMORZĄDNOŚCI

Rozumiemy to jako faktyczną niezależność Związku od jakiegokolwiek organizacji politycznej, społecznej, młodzieżowej, władz administracyjnych i szkolnych oraz demokratyczne, bez nacisków z zewnątrz, decydowanie o celach, programie, strukturze i Władzach ZHP w ramach obowiązującego prawa państwowego.

2. TOLERANCJI

Rozumiemy ją jako poszanowanie poglądów i przekonań każdego zucha, harcerza i instruktora, wykluczenie indoktrynacji ideologicznej i narzucania światopoglądu, umożliwienie wykonywania praktyk religijnych przez odpowiednią organizację prowadzonych zajęć.

3. DOBROWOLNOŚCI I OTWARTOŚCI ZHP

Rozumiemy, że przynależność do Harcerstwa opiera się na świadomej woli i chęci przyjęcia na siebie obowiązku przestrzegania zasad i celów ZHP, a to wyklucza wszelki przymus, naciski na zwiększenie szeregów ZHP i rozliczanie jednostek organizacyjnych z ilości harcerzy.

4. POSZANOWANIA HISTORII I TRADYCJI HARCERSTWA

Rozumiemy, że wymaga to szacunku: dla 70-letniego dorobku Harcerstwa, rezygnacji z manipulowania elementami tradycji, takimi jak: hymn, mundur, odznaki, zwyczaje i obrzędy oraz odrzucenia fałszu i przemilczeń w historii.

5. SAMODZIELNOŚCI PROGRAMOWEJ DRUŻYN

Rozumiemy, że wyklucza to przymus udziału w akcjach i imprezach centralnych Związku, Chorągwi, Hufca oraz potwierdza prawo każdego drużynowego do samodzielnego kształtowania programu drużyny w ramach metody harcerskiej.

6. PRZESTRZEGANIA PRAWA HARCERSKIEGO

Rozumiemy, że przestrzeganie Prawa Harcerskiego obowiązuje wszystkich instruktorów i nakłada na nich obowiązek ustawicznej pracy nad sobą, kształtowania własnej osobowości i okazywania osobistego przykładu harcerzom. Instruktorzy zrzeszeni w Kręgach im. A. Małkowskiego zdając sobie sprawę, że w Harcerstwie najważniejsza jest praca wychowawcza z zuchami i harcerzami, skoncentrują wysiłki na wprowadzaniu w życie tych zasad w drużynach i szczepach. Pamiętając, że postawa wychowawcy nie może być dwuznaczna moralnie, nie będzie realizować żadnych treści sprzecznych z duchem powyższych zasad kardynalnych. [...]

Źródło: *Oświadczenie*

[w:] *KIHAM. Zarys wydarzeń, wybór dokumentów i relacji,*
wyb. i oprac. K. Dende, K. Ostrowski [S. Czopowicz],
Warszawa 1987, s. 59.

Materiał nr 7:

**Refleksje hm. Tomasza Strzembosza o sytuacji harcerstwa w latach 70.
i próbie jego odnowy przerwanej wprowadzeniem stanu wojennego**

W setkach drużyn (zwłaszcza w drugiej połowie lat siedemdziesiątych) toczono walkę z komendantami hufców, starając się zachować dawny styl pracy, a jednocześnie działano wbrew obowiązującemu statutowi Związku i jego władzom: składano przyrzeczenie harcerskie według roty przedwojennej; meldowano o przeprowadzeniu akcji, których nikt nie realizował (np. akcji centralnej „Iskra” z okazji kolejnej rocznicy rewolucji październikowej w Rosji); w dokumentacji obozów odnotowywano zajęcia, które się nigdy nie odbywały, a ukrywano zajęcia przeprowadzone; niektóre obozy były „zakonspirowane”.

Ponieważ wszystko to nie mogło pozostawać poza wiedzą przynajmniej starszych harcerzy, młodzież była tym samym uczona lekceważenia obowiązujących przepisów, kłamstwa, braku dyscypliny wobec formalnych przełożonych (których często trudno było szanować i którzy także łamali zasady prawa harcerskiego). Należało to zresztą do ogólnego stylu życia w PRL. Najbardziej demoralizującym zjawiskiem była jednak ideowa hybrydowość oraz zakłamanie ówczesnego ZHP. Bohaterowie „Kamieni na szaniec” byli oficjalnymi, uznanymi wzorcami polskiego harcerstwa, ale matka Jana Bytnara, Zdzisława Bytnarowa, jeszcze w 1975 roku nie mogła spotkać się z harcerzami w Mielcu i trzeba było stoczyć całą batalię, by do tego doszło. Podobnie harcerskim „herosem” był Aleksander Kamiński, ale spotkania z nim odbywały się na zasadzie aktu odwagi poszczególnych komendantów szczepli harcerskich, którzy wielokrotnie musieli się tłumaczyć z zaproszenia byłego przewodniczącego „nowego” ZHP. Śpiewano „o rycerstwie znad kresowych stanic, o obrońcach naszych polskich granic”, a jednocześnie Chorągiew Rzeszowska otrzymała Odznakę Honorową z okazji 30-lecia UB (SB). Obowiązywało dziesięć punktów prawa harcerskiego, a jednocześnie instruktorzy często pili w swoich namiotach alkohol, „poili” wódką przybyłych na inspekcję oficjeli, namioty komendy bywały gęste od dymu tytoniowego, ekscesy natury seksualnej były czymś nieomal normalnym...

Kolejny Walny Zjazd ZHP w marcu 1981 r. nie doprowadził do przełomu ideowego. W tej sytuacji nastawiona radykalnie grupa instruktorów z Lublina, kierowana przez hm. Michała Bobrzyńskiego, szefa środowiska „Zawiszy”, powołała do życia pierwszą w PRL, jawną, a zarazem całkowicie niezależną strukturę harcerską: Niezależny Ruch Harcerski. Jesienią Ruch stał się organizacją ogólnopolską. [...] NRH rozwijał się niezwykle szybko, jednak ogłoszenie stanu wojennego 13 grudnia 1981 roku spowodowało faktyczne przerwanie jego działalności oraz uniemożliwiło zachowanie więzi organizacyjnej. Większość instruktorów NRH zaangażowała się w struktury podziemne „Solidarności”, podobnie uczyniła starsza młodzież.

Źródło: T. Strzembosz, *Refleksje o harcerstwie i wychowaniu*,
Warszawa–Poznań 2006, s. 193–194.

Materiały
źródłowe

Blok XII

materiał nr 8

Materiał nr 8:

**Odznaka KIHAM noszona na mundurze
lub jako suwak do chusty harcerskiej**

Źródło: Własność Marii Fajger, fot. Z. Fajger.

Materiały
źródłowe

Materiał nr 9:

Blok XII

**Harcerze defilują z laskami skautowymi podczas
Jubileuszowego Złotu 70-lecia Harcerstwa
we wrześniu 1981 r. w Krakowie**

materiał nr 9

Źródło: Zasoby własne Archiwum Harcerskiego, Autor: NWH, Jacek Broniewski
https://archiwumharcerskie.pl/index.php?title=Plik:1981-09_Krak%C3%B3w_Jubileuszowy_Zlot_70-lecia_Harcerstwa_096.jpg
[dostęp: 22 VII 2020 r.]

↑
s. 274
powrót:
Mat. źródł.
pyt. do Bloku X

↓
s. 294
powrót:
Mat. źródł.
pyt. do Bloku XII

Pytania do źródeł:

1. Na podstawie tekstów źródłowych 1 i 3 wyjaśnij:
 - A. jak nazywała się struktura skupiająca instruktorów dążących do zmian w polskim harcerstwie?
 - B. czy była to odrębna organizacja, czy też grupa działająca w ramach ZHP? Dlaczego zdecydowano się na taką właśnie formę organizacyjną?
2. Na podstawie materiałów źródłowych 1, 4, 6 i 7 wyjaśnij, jakie zjawiska w ZHP były krytykowane przez zwolenników jego reformy?
3. Na podstawie materiałów źródłowych 1, 2, 6, 8 i 9 wyjaśnij, do jakich wartości odwoływali się zwolennicy reformy ZHP i jaki był podstawowy cel proponowanych zmian?
4. Na podstawie tekstów źródłowych 3, 4 i wiedzy pozazródłowej wyjaśnij:
 - A. czego oczekiwali zwolennicy reformy ZHP od NSZZ „Solidarność”? Dlaczego zwracali się właśnie do tej organizacji?
 - B. jaki był stosunek NSZZ „Solidarność” do podejmowania wysiłków na rzecz zmian w ZHP?
 - C. jakie były relacje między środowiskiem dążącym do reformy harcerstwa a NSZZ „Solidarność”? Jeśli pracowałeś z materiałami z bloku „Wypatroszenie żuczka”, spróbuj porównać te relacje z relacjami między ZHP i PZPR.
5. Na podstawie tekstów źródłowych 5, 6 i 7 wyjaśnij:
 - A. na ile na VII Zjeździe ZHP zrealizowane zostały postulaty reformy ZHP? Jakie były przyczyny takiego podejścia uczestników zjazdu do postulowanych zmian?
 - B. jak przyjęli decyzje zjazdu instruktorzy dążący do zmian w ZHP? (przedstaw dwie formy reakcji)

Źródło: Z. Wyrobek, *Vademecum Scouta*, Kraków 1912, s. 28.
<https://polona.pl/item/vade-mecum-skauta,NTM1NzU2NDA/33/#info:metadata>
[dostęp: 30 V 2021 r.]